

GHID DE ELABORARE A PLANURILOR TERITORIALE PENTRU TRANZIȚIE JUSTĂ (PTTJ)

Una dintre condițiile obligatorii pentru accesarea FTJ este întocmirea planurilor teritoriale pentru o tranziție justă (PTTJ) *”Planurile teritoriale pentru o tranziție justă vor face parte din programe și vor fi adoptate prin aceeași decizie a Comisiei prin care sunt adoptate acestea din urmă. Sprijinul din Fondul pentru o tranziție justă va fi condiționat de aprobarea planurilor teritoriale pentru o tranziție justă”*. Propunerea pentru crearea fondului stipulează că aceste planuri „vor prezenta un proiect al procesului de tranziție până în 2030, în conformitate cu planurile naționale privind energia și clima și cu tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic și vor identifica ulterior cele mai afectate teritorii care trebuie sprijinite”.

Acest ghid conține un set de recomandări pentru fiecare secțiune a PTTJ cu scopul de a facilita înțelegerea mai ușoară a informațiilor necesare a fi incluse în formatul propus și ulterior în pregătirea unor planuri care să fie bazate pe prevederile existente în documentele relevante la nivel european (Regulament JTF, Taxonomia europeană) și național (PNIESC, SNDI, SDL) și care să asigure acțiuni coerente, sustenabile și implementabile la nevoile identificate la nivelul fiecărui teritoriu selectat.

Propunerea de regulament FTJ este încă este modificată prin amendamente, iar procesul legislativ va continua până la finalul anului. În acest moment propunerea de regulament a ieșit din primul trialog din 9 noiembrie, fiind acceptate unele propuneri de compromis altele fiind propuse pentru următoarele runde de negocieri.

În elaborarea PTTJ trebuie urmate prevederile articolului 7 din propunerea de regulament JTF (enunțate mai jos)

Articolul 7 - Planul teritorial pentru o tranziție justă

1. Statele membre întocmesc, împreună cu autoritățile competente ale teritoriilor vizate, unul sau mai multe planuri teritoriale pentru o tranziție justă care acoperă unul sau mai multe teritorii afectate corespunzătoare nivelului 3 al nomenclatorului comun al unităților teritoriale de statistică („regiuni de nivel NUTS 3”) instituit prin Regulamentul (CE) nr. 1059/2003 al Parlamentului European și al Consiliului, astfel cum a fost modificat prin Regulamentul (CE) nr. 868/2014 al Comisiei sau părți ale acestora, în conformitate cu modelul prevăzut în anexa II. Aceste teritorii sunt teritoriile afectate în cea mai mare măsură pe baza impactului economic și social al tranziției, în special în ceea ce privește pierderile estimate de locuri de muncă în domeniul producției și al utilizării combustibililor fosili și necesitățile de transformare a proceselor de producție ale instalațiilor industriale cu cele mai mari emisii de gaze cu efect de seră.

2. Planurile teritoriale pentru o tranziție justă conțin următoarele elemente:

(a) o descriere a procesului de tranziție la nivel național către o economie neutră din punct de vedere climatic, care să includă un calendar al etapelor principale ale tranziției, în concordanță cu cea mai recentă versiune a Planului național privind energia și clima („PNEC”);

(b) o justificare pentru identificarea teritoriilor ca fiind afectate în cea mai mare măsură de procesul de tranziție menționat la litera (a) și care urmează să fie sprijinite de FTJ, în conformitate cu alineatul (1);

(c) o evaluare a provocărilor legate de tranziție cu care se confruntă teritoriile cele mai afectate, inclusiv impactul social, economic și de mediu al tranziției către o economie neutră din punct de vedere climatic, identificând numărul potențial de locuri de muncă afectate și de locuri de muncă pierdute, nevoile și obiectivele de dezvoltare care trebuie atinse până în 2030 legate de transformarea sau încetarea activităților cu emisii ridicate de gaze cu efect de seră în aceste teritorii;

(d) o descriere a contribuției preconizate a sprijinului acordat de FTJ pentru a face față impactului social, economic și de mediu al tranziției către o economie neutră din punct de vedere climatic;

(e) o evaluare a coerenței sale cu alte strategii și planuri naționale, regionale sau teritoriale;

(f) o descriere a mecanismelor de guvernare care constau în acordurile de parteneriat, măsurile de monitorizare și evaluare planificate și organisme responsabile;

(g) o descriere a tipului de operațiuni preconizate și a contribuției estimate a acestora la atenuarea impactului tranziției;

(h) în cazul în care sprijinul este acordat pentru investițiile productive ale altor întreprinderi decât IMM-urile, o listă exhaustivă a acestor operațiuni și întreprinderi și o justificare a necesității acordării acestui sprijin printr-o analiză a lacunelor care să demonstreze că pierderile de locuri de muncă preconizate ar depăși numărul preconizat de locuri de muncă create în absența investiției;

(i) în cazul în care se acordă sprijin pentru investiții în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră generate de activitățile enumerate în anexa I la Directiva 2003/87/CE, o listă exhaustivă a operațiunilor care urmează să fie sprijinite și o justificare a faptului că acestea contribuie la tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic și conduc la o reducere substanțială a emisiilor de gaze cu efect de seră care se situează cu mult sub nivelurile de referință pertinente stabilite pentru alocarea cu titlu gratuit în temeiul Directivei 2003/87/CE și cu condiția ca acestea să fie necesare pentru protejarea unui număr semnificativ de locuri de muncă;

(j) sinergiile și complementaritatea cu alte programe ale Uniunii și piloni ai Mecanismului pentru o tranziție justă pentru a răspunde nevoilor identificate în materie de dezvoltare.

3. Elaborarea și punerea în aplicare a planurilor teritoriale pentru o tranziție justă se realizează cu implicarea partenerilor relevanți în conformitate cu articolul [6] din Regulamentul (UE) [noul RDC].

4. Planurile teritoriale pentru o tranziție justă trebuie să fie în concordanță cu strategiile teritoriale menționate la articolul [23] din Regulamentul (UE) [noul RDC], cu strategiile de specializare inteligentă relevante, cu planurile naționale privind energia și clima și cu Pilonul european al drepturilor sociale.

Propunerea pentru crearea Fondului pentru tranziție justă publicată de Comisia Europeană include și Anexa II, care detaliază conținutul Planurilor teritoriale pentru tranziție justă. Având în vedere că structura propusă de Comisie nu este destul de explicită, sub fiecare extras din anexă vă propunem o serie de elemente pe care planurile ar trebui să le detalieze.

1. *Prezentarea procesului de tranziție și identificarea celor mai afectate teritorii din statul membru*

1.1. Prezentare a procesului de tranziție preconizat către o economie neutră din punct de vedere climatic, în conformitate cu obiectivele planurilor naționale privind energia și clima și cu alte planuri de tranziție existente, cu un calendar pentru încetarea sau reducerea activităților precum extracția de cărbune și lignit sau producția de energie electrică pe bază de cărbune (Referință: Articolul 7 alineatul (2) litera (a))

Planificarea tranziției trebuie să abordeze problema principală, prin estimarea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră. Sunt necesare referințe la PNIESC și explicații legate de contribuția PTTJ la atingerea țintelor asumate de România. PNIESC detaliază modalitățile de decarbonizare la nivel național, dar nu explică cum va contribui fiecare regiune la obiectivul de decarbonizare. Abordarea PNIESC este mai degrabă sectorială, arătând cum producția de energie, industria, transportul sau agricultura pot fi modernizate astfel încât să aibă o amprentă de carbon mai mică. În schimb, PTTJ are nevoie ca aceste schimbări să fie localizate pentru ca România să poată arăta că teritoriile selectate în FTJ contribuie semnificativ la reducerea emisiilor la nivel național.

Astfel legătura trebuie făcută direct cu obiectivul de neutralitate al FTJ însă, prin intermediul țintelor enunțate în PNIESC. În principiu, prioritățile și măsurile incluse în PTTJ ar trebui să fie corelate cu măsurile de decarbonizare expuse în PNIESC, pentru a asigura coeziunea politicilor și integrarea noilor investiții din economie și infrastructură în viitorul model energetic.

La această secțiune trebuie prezentate și alte informații și date care să se refere la: o estimare anuală a capacității instalate în fiecare regiune după tipul și cantitatea de cărbune exploatat; un calendar pentru încetarea, reducerea sau transformarea activităților precum extracția de cărbune și lignit, producția de energie electrică pe bază de cărbune sau alte procese industriale poluatoare; efectele acestor reduceri /transformări și măsuri de contracarare sau de înlocuire ale acestora cu alte activități mai puțin poluante; o estimare a capacității instalate rămase la nivel regional și național pentru a ilustra, pe de o parte, contribuția închiderilor/transformărilor/redimensionărilor la procesul de decarbonizare a sistemului energetic național/local și pe de altă parte, efectele climatice, economice și sociale ale acestor închideri/reduceri/transformări !

1.2. Identificarea teritoriilor care se preconizează că vor fi cele mai afectate și justificarea acestei alegeri, cu estimarea corespunzătoare a impactului economic și asupra ocupării forței de muncă pe baza prezentării de la secțiunea 1.1 (Referință: Articolul 7 alineatul (2) litera (b))

PTTJ ar trebui să detalieze în mod explicit numărul de locuri de muncă din fiecare industrie poluantă din teritoriu selectat, făcând și o proiecție a evoluției acestora până în 2030. Acest lucru este necesar pentru a planifica în avans soluții pentru crearea de noi locuri de muncă sau măsurile de recalificare/reconversie necesare

O atenție specială trebuie acordată locurilor de muncă indirecte sau celor care se bazează pe industria combustibililor fosili, dar nu sunt în mod direct parte din ea (întregul lanț valoric). Nu trebuie înțeles că locurile de muncă indirecte vor dispărea odată cu reducerea sau transformarea activităților industriilor poluante pentru care lucrează. PTTJ ar trebui mai degrabă să identifice modul în care poate prin acțiunile selectate să susțină atât transformarea industriei principale în paralel cu susținerea afacerilor din lanțul valoric al industriei principale, pentru a-și transforma independent procesele și diversifica produsele și serviciile.

2. Evaluarea provocărilor legate de tranziție, pentru fiecare dintre teritoriile identificate

2.1. Evaluarea impactului economic, social și teritorial al tranziției către o economie neutră din punct de vedere climatic (Referință: Articolul 7 alineatul (2) litera (c))

Identificarea activităților economice și a sectoarelor industriale afectate, făcând distincția între:

- sectoarele în declin, care ar urma să își înceteze sau să își reducă în mod semnificativ activitățile legate de tranziție, inclusiv un calendar corespunzător;
- sectoarele în transformare, care ar urma să fie supuse unei transformări a activităților, a proceselor și a producției.

Pentru fiecare dintre cele două tipuri de sectoare:

- pierderile de locuri de muncă și nevoile de recalificare preconizate, ținând seama de previziunile privind competențele;
- potențialul de diversificare economică și oportunitățile de dezvoltare.

Evaluarea potențialului tuturor sectoarelor economice, nu doar a celor identificate în mod obișnuit. Anexa II se concentrează pe domeniile „în declin” (minerit) și „în transformare” (producția de energie, metalurgie, siderurgie, chimie, petrochimie etc...), care sunt cel mai probabil corelate cu locurile de muncă directe și indirecte din domeniile cu o amprentă de carbon ridicată. Există riscul ca această abordare să ignore alte părți importante ale economiei ce pot fi afectate de procesul de tranziție. În pregătirea PTTJ, regiunile trebuie să ia în calcul faptul că sistemul de formare trebuie să pregătească noi abilități (ex. surse regenerabile de energie SRE, inteligența artificială etc), că firmele care se ocupă de dezvoltarea infrastructurii vor fi nevoite să adopte noi procese și tehnologii, că structura socio-economică se va schimba în următorul deceniu etc...

2.2. Necesitățile și obiectivele de dezvoltare până în 2030 în vederea realizării neutralității climatice

Referință: Articolul 7 alineatul (2) litera (d)

- necesitățile în materie de dezvoltare pentru a face față provocărilor legate de tranziție;

Este necesară evaluarea problemelor economice și sociale existente în fiecare județ. Este util să se anticipeze, în funcție de câți oameni își vor pierde locurile de muncă odată cu închiderea/transformarea/redimensionarea industriilor poluante (concluziile de la 2.1) care vor fi necesitățile de dezvoltare pentru a contracara efectele tranziției. Multe județe monoindustriale, fie cele miniere sau cele care își bazează economia pe diferite sectoare industriale (metalurgie, siderurgie, chimie, petrochimie) au avut de-a face cu multe provocări în ultimele decenii iar reușitele sau nereușitele diverselor inițiative, finanțări, proiecte trebuie să reprezinte lecții învățate care contribuie la identificarea necesarului de dezvoltare personalizat în funcție de specificul fiecărui teritoriu selectat. O tranziție justă deși se va concentra în principiu pe nevoile de transformare a proceselor industriale, surse regenerabile de energie, dezvoltare și diversificare economică precum și pe nevoile noilor disponibilizați și a reconversiei și recalificării atât a persoanelor ocupate cât și a persoanelor aflate în căutarea unui loc de muncă (șomeri existenți)

- obiectivele și rezultatele preconizate prin punerea în aplicare a priorității FTJ.

Fiecare prioritate selectată în POTJ (soluție prezentată/acțiune necesară a fi implementată care răspunde unei nevoi care diminuează sau contracarează impactul procesului de tranziție la care este expus teritoriul), trebuie să aibă un obiectiv și un rezultat așteptat.

Relația se poate rezuma astfel:

Problemă (ridicată de tranziție)-impact prognozat-soluție identificată-rezultat așteptat-obiectiv

2.3. Coerența cu alte strategii și planuri naționale, regionale sau teritoriale

Referință: Articolul 7 alineatul (2) litera (e)

- strategii de specializare inteligentă;
- strategiile teritoriale menționate la articolul 23 din Regulamentul UE[noul RDC];
- alte planuri de dezvoltare regionale sau naționale.

PTTJ trebuie să aibă în vedere o serie de planuri și strategii atât la nivel local, regional și național. PNIESC, SNDI, SRDI, PNDL, SDL etc...acest aspect fiind accentuat în propunerea de regulament pentru a asigura implicarea, asumarea și responsabilizarea tuturor factorilor relevanți atât la nivel local cât și la nivel central și pentru a asigura coerența între nevoi locale și obiective/ținte naționale.

Evaluarea progresului privind contribuțiile stabilite la nivel național (CSN) și țintele Acordului de la Paris. Fiecare parte a Acordului de la Paris trebuie să comunice contribuțiile stabilite la nivel național (CSN) până la finalul anului. Aceste documente vor prezenta acțiunile statelor membre SM de combatere a schimbărilor climatice pentru a ajunge cât mai rapid la momentul neutralității climatice trecând prin etapele intermediare necesare în care emisiile de gaze cu efect de seră scad. Tările trebuie să se asigure că nu propun documente contradictorii, asigurând coerența PTTJ cu CSN(PNIESC) !

2.4. Tipuri de operațiuni preconizate

- tipurile de operațiuni preconizate și contribuția estimată a acestora la atenuarea impactului tranziției climatice Referință: Articolul 7 alineatul (2) litera (g)

Se vor avea în vedere tipurile de acțiuni propuse în Programul Operațional Tranziție Justă(POTJ), în funcție de nevoile identificate în cele 6 județe, forma finală a regulamentului JTF , corespondența cu PNIESC și contribuția la atingerea obiectivelor naționale, capacitatea de implementare a beneficiarilor și implementabilitatea în orizontul de timp al FTJ, pot apărea alte tipuri de acțiuni sau pot fi excluse cele identificate inițial în program. Pt fiecare tip de operațiune va trebui evaluată contribuția la atenuarea impactului tranziției climatice.

Pentru a construi un traseu previzibil al tranziției, această secțiune ar trebui să fie listate și acele operațiuni care nu vor fi finanțate din FTJ, care vor fi finanțate în pilonii 2 și 3, dar care produc efecte benefice în aceste teritorii . Printre operațiunile excluse ar trebui să fie afaceri care nu pot garanta locuri de muncă de calitate, sau investiții în domenii nesustenabile/poluante

- sprijin investițiilor productive ale altor întreprinderi decât IMM-urile:

o listă exhaustivă a acestor operațiuni și întreprinderi, iar pentru fiecare dintre acestea, o justificare a necesității acordării acestui sprijin printr-o analiză a lacunelor care să demonstreze că pierderile de locuri de muncă preconizate ar depăși numărul preconizat de locuri de muncă create în absența investiției Referință: Articolul 7 alineatul (2) litera (h)

Având în vedere obiectivul de decarbonizare până în 2050, investițiile cu o amprentă mare de carbon, sunt încadrate ca nesustenabile, totuși în anumite sectoare, limitat, la nivelul fiecărui teritoriu pot exista derogări pentru investițiile productive în întreprinderi mari în ceea ce privește rețehnologizarea în scopul eficientizării energetice a proceselor electro-intensive, în special pentru acele teritorii monoindustriale (acest punct este încă în negociere la nivelul UE)

- sprijin pentru investiții în vederea reducerii emisiilor de gaze cu efect de seră generate de activitățile enumerate în anexa I la Directiva 2003/87/CE:

o listă exhaustivă a operațiunilor care urmează să fie sprijinite și o justificare a faptului că acestea contribuie la tranziția către o economie neutră din punct de vedere climatic și conduc la o reducere substanțială a emisiilor de gaze cu efect de seră care se situează sub nivelurile de referință pertinente stabilite pentru alocarea cu titlu gratuit în temeiul Directivei 2003/87/CE și cu condiția ca acestea să fie necesare pentru protejarea unui număr semnificativ de locuri de muncă Referință: Articolul 7 alineatul (2) litera (i)

Având în vedere obiectivul de decarbonizare până în 2050, investițiile cu o amprentă mare de carbon, sunt încadrate ca nesustenabile, totuși în anumite sectoare, limitat, la nivelul fiecărui teritoriu pot exista derogări pentru investițiile în transformarea unor capacități pe cărbune în capacități pe gaze naturale în special pentru acele teritorii care își bazează economia preponderent pe cărbune, șisturi bituminoase sau turbă sau pe arderea combustibililor fosili solizi(acest punct este încă în negociere la nivelul UE)

- *sinergiile și complementaritatea operațiunilor avute în vedere cu alte programe din cadrul obiectivului privind investițiile pentru creștere economică și locuri de muncă (în sprijinul procesului de tranziție), cu alte instrumente de finanțare (Fondul pentru modernizarea sistemului Uniunii de comercializare a certificatelor de emisii) și cu ceilalți piloni ai Mecanismului pentru o tranziție justă (schema specifică din cadrul InvestEU și facilitatea de împrumut pentru sectorul public a Băncii Europene de Investiții) pentru a răspunde nevoilor de investiții identificate*

Acest capitol trebuie să prezinte și complementaritatea dintre acțiunile finanțate de fondurile tradiționale prin intermediul celorlalte programe operaționale , cu alte instrumente ale COM și cu finanțările oferite de ceilalți doi piloni ai JTM. Obiectivul acestei sub-sectiuni este acela de a arăta coerență în alegerea acțiunilor și modalitățile de evitare a suprapunerilor și a potențialelor situații de dublă finanțare.

Restul secțiunilor vor fi completate într-o etapă ulterioară !

Este important de menționat asistența tehnică oferită de DG REFORM nu are ca rezultat livrarea a 6 PTTJ ci, sprijin în procesul de elaborare a PTTJ, limitat din perspectiva tuturor informațiilor necesar a fi conținute în PTTJ. Astfel realizarea analizei pentru fiecare teritoriu, colectarea datelor și scrierea efectivă a celor 6 PTTJ cade exclusiv în sarcina României având MFE coordonator în parteneriat cu grupurile de lucru de la nivelul fiecărui județ și cu partenerii instituționali de la nivel central.

Persoană de contact

Adrian Mărgărit

Manager public

Direcția Generală Programare și Coordonare Sistem

Ministerul Fondurilor Europene

e-mail: adrian.margarit@mfe.gov.ro

telefon: 0724526707